PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI
ISSN: 3060-4923 Impact Factor –7,212

SINGAPUR VA O'ZBEKISTON TA'LIM KLASTERLARI BOSHQARUVINING QIYOSIY TAHLILI: KLASTER KOORDINATORI MODELINI JORIY ETISH IMKONIYATLARI

Xoliqulova Fayoza Sunnat qizi
Abdulla Avloniy nomidagi pedagogika mahorat milliy instituti magistranti

Annotatsiya: Maqolada Singapur ta'lim tizimidagi klaster boshqaruvi modeli batafsil tahlil qilinib, uning O'zbekiston sharoitiga tatbiq etilish imkoniyatlari ko'rib chiqilgan. Singapurning klaster koordinatori tizimi — uning vakolatlari, tuzilmasi va ikki tomonlama aloqa mexanizmi — o'rganilgan. O'zbekiston ta'lim klasterlarida klaster koordinatori lavozimini joriy etishning to'rt bosqichli modeli taklif qilingan.
Kalit so'zlar: klaster koordinatori, Singapur ta'lim modeli, qiyosiy tahlil, ta'lim boshqaruvi, O'zbekiston ta'lim islohoti.

Аннотация: В статье проведён детальный анализ модели управления образовательными кластерами в системе образования Сингапура и рассмотрены возможности её применения в условиях Узбекистана. Исследована система кластерных суперинтендантов Сингапура — полномочия, структура и механизм двусторонней коммуникации. Предложена четырёхэтапная модель внедрения должности координатора кластера в Узбекистане.
Ключевые слова: кластерный суперинтендант, модель образования Сингапура, сравнительный анализ, управление образованием, реформа образования в Узбекистане.

Abstract: This article provides a detailed analysis of Singapore's educational cluster management model and examines its applicability to Uzbekistan. The Cluster Superintendent system — its authority, organisational design, and two-way communication mechanism — is studied. A four-stage model for introducing a cluster coordinator position in Uzbekistan is proposed.
Keywords: cluster superintendent, Singapore education model, comparative analysis, education management, Uzbekistan education reform.

KIRISH

Singapur [1] PISA 2022 natijalarida o'qish ko'nikmasi va matematika bo'yicha 1-o'rinda joylashgan. Barber va Mourshed [2] bu muvaffaqiyatni o'rganib, asosiy omil texnologiya yoki moliya emas, balki klaster miqyosidagi boshqaruv mexanizmi ekanligini aniqladi. O'zbekiston 2017 yildan beri katta ta'lim islohotlari amalga oshirmoqda, biroq boshqaruv arxitekturasini takomillashtirish hali kam e'tibor olgan. Ushbu maqolada aynan shu bo'shliqni to'ldirish maqsadida Singapur klaster koordinatori tizimi o'rganiladi.

[1] OECD. (2023). PISA 2022 Results (Volume I): The State of Learning and Equity in Education. Paris: OECD Publishing. doi:10.1787/53f23881-en

[2] Barber, M. & Mourshed, M. (2007). How the World's Best-Performing School Systems Come Out on Top. London: McKinsey & Company, 56 p.

1. SINGAPUR KLASTER BOSHQARUVI TIZIMI

1.1. Tizimning shakllanishi va tuzilmasi

Singapurda ta'lim klasterlari tizimi [3] 1997 yilda Maorif vazirligi tomonidan rasman joriy etildi. 30 ta klasterda har birida 10–15 ta maktab birlashtirildi. Tan [4] ta'kidlaganidek, bu qaror maktablarni individual raqobat emas, birgalikdagi rivojlanish yo'liga boshlash uchun qabul qilindi.

1.2. Klaster koordinatorining vakolatlari

OECD [5] Singapur modelini «distributed leadership within accountability» — mas'uliyatli taqsimlangan rahbarlik — deb ta'riflaydi. Koordinator Maorif vazirligi tomonidan 3 yilga tayinlanib, ikki tomonga xizmat qiladi: yuqoriga — strategiyani maktablarga yetkazadi; pastga — maktablar muammolarini vazirlikka etkazadi. Hairon va Goh [6] bu ikki tomonlama aloqa mexanizmini Singapur ta'lim tizimining eng kuchli jihati sifatida baholaydi.

1-jadval. Singapur klaster koordinatorining asosiy vazifalari, mexanizmlari va natijalari

Vazifa	Amalga oshirish mexanizmi	Kutilayotgan natija
Strategik muvofiqlashtiruv	Oylik direktorlar yig'ilishi; umumiy rejalashtirish sessiyalari	Klaster maqsadlarining uyg'unlashuvi
Kadrlar rivojlantirish	Direktorlar va etakchi o'qituvchilar uchun nastavniklik	Maktab ichki rahbarlik salohiyatining o'sishi
Bilimlar tarqatish	Eng yaxshi amaliyotlarni dokumentlashtirish va ulashish	Klaster miqyosida o'rganish madaniyati
Ikki tomonlama muloqot	Maktab muammolarini vazirlikka; strategiyani maktabga yetkazish	Ishonch va siyosat samaradorligining oshishi
Resurslar boshqaruvi	Klaster ichida resurslarni birgalikda ishlatish kelishuvlari	Moliyaviy samaradorlik va tenglik

[3] Ministry of Education Singapore. (2019). School Cluster System: Overview and Guidelines. Singapore: MOE, 34 p.

[4] Tan, C. (2012). The Culture of Education Policy. New York: Continuum International Publishing, 162 p.

[5] OECD. (2016). Education in Singapore. Strong Performers and Successful Reformers in Education. Paris: OECD Publishing, 124 p.

[6] Hairon, S. & Goh, J.W.P. (2015). Pursuing the elusive construct of distributed leadership. Educational Management Administration & Leadership, 43(4), 554–570.

2. QIYOSIY TAHLIL: SINGAPUR VA O'ZBEKISTON

Dimmock [7] ta'kidlaganidek, muvaffaqiyatli boshqaruv modelini mexanik ko'chirish deyarli hech qachon natija bermaydi — har bir model o'ziga xos madaniy va institutsional sharoitda shakllanadi. Shu sababli quyidagi taqqoslama faqat farqlarni emas, ularning tatbiq etishga ta'sirini ham ko'rsatadi.

O'zbekistonda [8] «Ta'lim to'g'risida»gi qonun klasterlar uchun huquqiy asos yaratgan. Biroq klaster koordinatori lavozimiga o'xshash mexanizm hali mavjud emas. Bu bo'shliq to'ldirilsa, Singapur tajribasidan bevosita foydalanish mumkin.

2-jadval. Singapur va O'zbekiston ta'lim klasterlari boshqaruvining qiyosiy tahlili (8 mezon)

Taqqoslash mezoni	Singapur	O'zbekiston
Klaster soni	30 ta (har birida 10–15 maktab)	Rasmiy belgilanmagan
Koordinator lavozimi	Rasmiy, 3 yilga tayinlanadi	Mavjud emas
Maktablar mustaqilligi	Yuqori operatsional mustaqillik	O'rta — ko'p qarorlar markazdan
Rahbar tayyorlash	NIE orqali majburiy strategik tayyorgarlik	Asosan pedagogik tajribaga tayaniladi
Bilimlar tarqatish	Tizimli — etakchi o'qituvchilar nastavnik	Norasmiy — shaxsiy aloqalarga bog'liq
Monitoring tizimi	Raqamli dashboard, real vaqt ko'rsatkichlari	Asosan yillik hisobotlar
Moliyaviy resurslar ulashish	Klaster ichida rasmiy mexanizm mavjud	Har muassasa alohida moliyalashadi
O'rganish madaniyati	Doimiy professional rivojlanish normasi	Malaka oshirish kurslariga bog'liq

3. JORIY ETISH MODELI VA BOSQICHLARI

Sahlberg [9] ta'kidlaganidek, muvaffaqiyatli ta'lim islohotlari texnologik emas, avvalo tashkiliy o'zgarishdan boshlanadi. Klaster koordinatori lavozimini joriy etish ham aynan shunday tashkiliy o'zgarish sifatida qaralishi zarur. Fullan va Quinn [10] ta'lim islohoti uchun izchillik — coherence —

[7] Dimmock, C. (2012). Leadership, Capacity Building and School Improvement. Abingdon: Routledge, 232 p.

[8] O'zbekiston Respublikasining 2022-yil 5-yanvardagi «Ta'lim to'g'risida»gi Qonuni. — https://lex.uz/docs/5848439

[9] Sahlberg, P. (2011). Finnish Lessons: What Can the World Learn from Educational Change in Finland? New York: Teachers College Press, 231 p.

[10] Fullan, M. & Quinn, J. (2016). Coherence: The Right Drivers in Action for Schools, Districts, and Systems. Thousand Oaks, CA: Corwin Press, 200 p.

ning ahamiyatini ko'rsatib, koordinator rolining maktab va vazirlik o'rtasidagi izchillikni ta'minlashda markaziy o'rin tutishini asoslaydi.

3-jadval. Klaster koordinatori lavozimini O'zbekistonga joriy etishning bosqichli rejasi

Bosqich	Muddat	Asosiy vazifalar	Muvaffaqiyat mezoni
1. Huquqiy baza	1–3 oy	Koordinator lavozimini normativ hujjatda belgilash; vakolat doirasini tasdiqlash	Rasmiy hujjat tasdiqlanishi
2. Pilot	3–9 oy	2 ta viloyatda 4 ta klasterni tanlash; koordinatorlarni tayinlash va tayyorlash	Oylik yig'ilishlar 80%+ ishtirok
3. Baholash	9–12 oy	Pilot natijalari tahlili; koordinatorlar va direktorlar fikr-mulohazasini yig'ish; model tuzatish	Hisobot tayyor; kamchiliklar tuzatilgan
4. Kengaytirish	12–36 oy	Barcha viloyatlarga kengaytirish; muvaffaqiyatli koordinatorlar nastavnik sifatida jalb etish	Barcha klasterlarda koordinator faoliyat ko'rsatayotganligi

XULOSA

Singapur modelining asosiy kuchi ikki tomonlama muloqotni tizimli ta'minlashda. O'zbekiston va Singapur o'rtasidagi davlatning kuchli roli — aslida tatbiq etish uchun qulay shart: koordinator lavozimini yuqoridan pastga tezda kengaytirish imkonini beradi. Biroq lavozimni joriy etishdan oldin maxsus tayyorgarlik dasturini yaratish shart — tizimning muvaffaqiyati koordinator shaxsining boshqaruv kompetensiyasiga bevosita bog'liq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. OECD. (2023). PISA 2022 Results (Volume I). Paris: OECD Publishing. doi:10.1787/53f23881
2. Barber, M. & Mourshed, M. (2007). How the World's Best-Performing School Systems Come Out on Top. London: McKinsey & Company, 56 p.
3. Ministry of Education Singapore. (2019). School Cluster System: Overview and Guidelines. Singapore: MOE, 34 p.
4. Tan, C. (2012). The Culture of Education Policy. New York: Continuum, 162 p.
5. OECD. (2016). Education in Singapore. Strong Performers and Successful Reformers. Paris: OECD Publishing, 124 p.
6. Hairon, S. & Goh, J.W.P. (2015). Pursuing the elusive construct of distributed leadership. Educational Management Administration & Leadership, 43(4), 554–570.
7. Dimmock, C. (2012). Leadership, Capacity Building and School Improvement. Abingdon: Routledge, 232 p.
8. O'zbekiston Respublikasining 2022-yil 5-yanvardagi «Ta'lim to'g'risida»gi Qonuni. — https://lex.uz/docs/5848439
9. Fullan, M. & Quinn, J. (2016). Coherence. Thousand Oaks: Corwin Press, 200 p.
10. Sahlberg, P. (2011). Finnish Lessons. New York: Teachers College Press, 231 p.